բան իրենց ծխի եկեղեցական պաշտամունք, խորհուրդները մատակարարեն, իրենց լեզուաւ քարոզեն, միով բանիւ կատարեն կենդանեաց եւ մեռելոց այն ամենայն պաշտամունքն որ յատուկ են ժողովրդապետաց: Սակայն բացայայտ թէ ունեմք՝ որ ամենայն հոգ հոգւոց ունեցող անձինք Եպիսկոպոսէն հաւանեալ ըլլան, եւ անոր կարեւոր հրամանն ունենան:

32. Կարենան կանոնագրեալ հանդիսիւ հրապարակաւ ազգային մեռեալները վերցընել. եւ վարչութիւնը հոգ տանի ազգին բաւական երկիր մը տալու՝ ուր իրենց գերեզմաններուն հաստատուն:

33. Միաբանութեան կամ ազգին եկեղեցին կարենայ զանգակատուն եւ զանգակ ունենալ, որով նուիրական եւ հրապարակական պաշտամունց եւ գումարմանց սովորական նշանները տրուին:

34. Հայազգի աշխարհականաց իշխանութիւն կը շնորհենք Եղբայրութիւն մը հաստատելու, որ յատուկ կանոնագրութեամբ որոշուած ներքին եւ արտաքին տնտեսական կարգաւորութեամբ կառավարուի:

35. Իայց այս կանոնագրութիւնն արժէք պիտի ունենայ հաւանութեամբ եւ հաստատութեամբ Մեր Առեւտրական վարչութեան, եւ եթէ պէտք ըլլայ՝ նաեւ Եպիսկոպոսէն:

36. Նոյն կանոնաց վերոյիշեալ հաւանութիւնն ու հաստատութիւնն տրուելէն ետքը նոյն Եղբայրութենէ ընտրուած պաշտօնեայ արք կամ կանայք պիտի անօրինեն Եղբայրութեան մատքերն՝ ըստ եղանակին եւ ձեւոյն զոր նոյն կանոնները սահմանած ըլլան. այս կանոնաց պահպանութեան համար երբ աղերսագիր տրուի՝ Մեր Առեւտրական վարչութիւնը պէտք եղած ձեռնտուութիւնն ու օգնութիւնը պիտի ընէ:

37. Հայազգի եկեղեցականք եւ աշխարհականք բացարձակ եւ ազատ իրաւունք ունին կտակագրելու. եւ կտակաւ շարժական ու անշարժ ստացուածոց վրայ ըստ օրինի եղած տրամադրութիւնը լիովին զօրութիւն եւ արդիւնք պիտի ունենայ, եւ որեւիցէ բարերարական վախճանի կամ աշխարհական անձի ի նպաստ թողուած ըլլայ ժառանգութիւնը՝ ըստ կարգադրութեան Սահմանադրութեան Ազատ Նաւահանգստի եւ ըստ նախընթաց 20ի Յօդուածոյ:

38. Ի դիպուածի որ եկեղեցական կամ աշխարհական մ՝առանց կտակի մեռնի՝ այր կամ կին, իշխանութեան կողմանէ ճիշդ ցանկ ու համար պիտի առնուի հանգուցելոյն շարժական եւ անշարժ գոյիցն. եւ անոր ստացուածն օրինաւոր պահպանութեան տակ պիտի մնայ, որպէս զի յետոյ օրինաւորապէս ապացուցուած ներկայ կամ բացակայ օրինաւոր ժառանգին տրուի:

39. Ազգին գլուխն ամէն կարելի ջանքն ընէ պիտի՝ հանգուցելոյն ժառանգները գտնելու, եւ այն ամէն առարկաները որ խանգարման եւ ապականութեան ենթակայ են, օրինաւոր ճամբով պիտի ծախուին ի նպաստ բացակայ ժառանգաց:

40. Հայազգի ընտանիք, որեւիցէ գործի ալ զբաղած ըլլան, զինուորաց բնակարան տալէն եւ այլ ամէն հրապարակական, անձնական ու նիւթական ծանրաբեռնութիւններէն ազատ են, ի բաց առեալ այն ծանրաբեռնութիւններն, որոնց ենթակայ են Թրիեստ բնակող ուրիշ վաճառական հպատակք:

41. Հայազգի եւ ուրիշ արեւելեան ազգաց կաթողիկեայ վաճառականք ազատ են ընդ ծով եւ ընդ ցամաք վաճառականութիւն ընել. եւ պիտի վայելեն այն ամէն առաւելութիւններն որ զօրութեամբ Ազատ Նաւահանգստի Հրամանագրոյ եւ անկէ ետքը տրուած բարձրագոյն հրամանագրոյ՝ շնորհուած են Մեր վաճառական հպատակներուն եւ այն ազգաց որոնք Մեզմէ նախամեծարութիւն ընդունած են:

42. Թրիեստ հաստատուած հայ վաճառականք՝ իբրեւ Մեր հպատակք, կարենան նաւարկել եւ նաւեր խաբել Մեր կայսերական գրօշով եւ մուրհակով եւ Մեր ծովային կանոնագրութեան ձեւերով:

43. Կարենան անդամ ըլլալ ներգործական ու կրաւորական ձայնիւ՝ առեւտրական ակմբանոցի ժողովին, հաստատուն մնալով հայազգի վաճառականաց նկատմամբ եղած կանոնագրութեան կարգադրիչ տրամադրութիւններն:

44. Հրապարակական տեսբանաց մուտք ունենան այն արտօնութեամբք եւ վերապահութեամբք որ տրուած են եւ պիտի տրուին Մեր հպատակաց եւ ամէնէն աւելի նպաստաւորեալ ազգաց:

45. Եթէ վաճառականութեան տներն ի Թրիեստ չտանան եւ հայ ազգին վաճառականութիւնն ծագկի եւ յառաջանայ, նոյն հայ ազգը կարենայ իւր միջէն անձ մը դնել միջնավաճառաց (sensali) պաշտօնարանին մէջ:

46. Նոյն վաճառականութեան տներն եթէ բազմանան, թոյլ կու տանք որ ազգային կամ հայերէնի տեղեակ անձ մը կարենայ բժշկութեան արուեստն ի գործ դնել ազգայնոց դիւրութեան եւ գոհութեան համար. եւ այս անձն ազգէն պիտի ունենայ իւր հասոյթը, ենթադրեալ որ Մեր Թրիեստի տէրութենէն իւր բժշկութեան բաւականութիւնը ճանչցուի:

47. Հայազգի աշխարհականներն, գրուած կանոնները պահելով, կարենան իրենց մէջ կամ փոքր վաճառականութեան համար նկուղներ եւ խանութներ ունենալ:

48. Կարենան նոյնպէս ներուած ու թոյլ տրուած արուեստներն ազատօրէն բանեցընել ամէն արտօնութեամբք եւ վերապահութեամբք որոնք ընդհանրապէս տրուած են կամ պիտի տրուին ի Թրիեստ:

49. Խաղաղով ի սրտէ որ ազգի մ՝առաջին հաստատութեանց յաճախ հանդիպող դժուարութիւններն ամենայն փութով հարթուին, եւ իրապէս խոստանալով Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Հայոց ազգին ամենայն օգնութիւն, բացորոշ եւ ճիշդ պարտք կը դնենք մեր Առեւտրական վարչութեան, որ ի գործ դրուին անփոփոխ կերպով Մեր տէրութենէն Մեր ներկայ շնորհալիր հրամանագրիս մէջ պարունակուածները:

50. Երբ Հայոց ընտանիքներն այնչափ բազմութեամբ հաստատուին ի Թրիեստ՝ որ Ազգային մարմին մը կազմուանին, այժմէն իսկ նոյն առեներուն համար իրենց իշխանութիւն եւ իրաւունք կու տանք, Մեր առեւտրական վարչութեան մէկ խորհրդականին գահերիցութեամբ իրենց կառավար (governatore) կամ Աշխարհական գլուխ մը եւ երկու խորհրդական (Assistenti) կամ Պատգամաւոր (deputato) ընտրելու, եւ ասոնք այն ազգային Սահմանադրական կանոնաց (regole statutarie) ներքեւ ըլլան, զորոնք Ազգն ինք իրեն սահմանէ եւ Մեր Առեւտրական վարչութեան ձեռքով Մեզի առաջարկէ հաւանութիւն եւ հաստատութիւն առնելու:

51. Ազգային Գլխոյն եւ Պատգամաւորաց ընտրութեան հաւանութիւն եւ հաստատութիւն պիտի տայ Մեր Առեւտրական վարչութիւնն:

52. Ցոյն, Մարոնցի եւ ուրիշ արեւելեան հռոմէական կաթողիկեայ ազգայինք, որոնք Հայոց ազգին հետ միաբանին, իբրեւ Հայ ազգայինք պիտի համարուին, եւ իբրեւ այնպիսիք՝ Հայոց ազգին տրուած ամէն արտօնութեանց եւ օգնութեանց մասնակից պիտի ըլլան:

53. Ի վերջոյ կը յանձնենք Մեր Առեւտրական վարչութեան որ յարմար առներն Մեր առջեւ դնէ իբր խորհրդատու տեղեկութիւններն այն տրամադրութեանց համար՝ զորոնք պատրաստ ենք տալու ազգին Գլխոյն եւ Պատգամաւորաց ընդ գահերիցութեամբ Մեր վարչութեան մէկ խորհրդականին, որ իշխանութիւն ունենան ազգին եկեղեցական եւ աշխարհական անձանց մէջ հանդիպող պարզ կամ նաեւ դատաստանական գժտութիւններն իբրեւ Առաջին առեան (istanza) ընդունելու, եւ այս առաջին առեանէն պիտի անցնի խնդիրն ըստ օրինի այն դատաստանարանաց որ սահմանած են նախնարար Մեր իշխանական որոշումներէն ըստ որպիսութեան խնդրոյն եւ անձանց:

Տուեալ ի վիեննա Մեր արքայանիստէն,
30 Մայիսի 1775, Մեր կայսրութեան 35ր տարին.

ՄԱՐԻԱՄ ԹԵՐԵԶԻԱ· Ի· Շ·

ԼԷՕՊՈԼԴՈՍ ԿՈՄՈՒ ՔՈԼՈՎՐԱԹ·
ԹԱԴԷՈՍ ՊԱՐՈՆ ՈՒԱՏՍՈՒՆ·
ի կայսերական եւ արքայական յատուկ հրամանէ
ՓՐԱՆԿԻՍԿՈՍ ՈՆՏՈՐ ԼԱՉՈՒՐԻԿԱՆ ՈՒԱՏՊ·
Հ. Ս. Գ.